

- нещодавно в США вийшов документальний фільм, в якому аборти прирівнюються до вбивств, здійснених нацистами в період Голокосту, в ньому є певне намагання переконати, що вбивство мільйонів людей в роки Голокосту і аборти — рівнозначні в моральному аспекті явища. Фільм створений на підтримку поправки закону про аборти. Це непомірна і не виправдана універсалізація по суті унікальної і специфічної трагедії Голокосту, його знеособлення і підгонка до повсякденних і гострих потреб сучасного соціуму.

Як показує діяльність Ради по правах людини ООН, в ній спостерігаються дивні речі: захист сексуальних меншин, піратів і, навіть, терористів. ООН сьогодні не виконує покладених на неї функцій, завдає цивілізації лише шкоду і тому має бути скасована, поки не привела наш світ до незворотної катастрофи.

Таким чином, враховуючи відмічену небезпечну тенденцію розширення контексту трагедії Голокосту і приведені нами ілюстрації її знеособлення і розпилювання, як ніколи актуально звучить заклик вже згаданого стокгольмського конгресу 2000 року про необхідність і насущність перегляду початкових парадигм нашої цивілізації для її спасіння.

Катерина Сичова

Чернігівський державний технологічний університет
м. Чернігів

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ЕСТЕТИКИ І ФІЛОСОФСЬКОЇ АНТРОПОЛОГІЇ ЯК ПРИНЦИПУ РЕКОНСТРУКЦІЇ ІСТОРИКО-ЕСТЕТИЧНОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ

В сучасній гуманітарній думці ще донедавна домінуючими були уявлення про відносну автономність естетики як науки про чуттєву культуру людини та філософської антропології як вчення про природу і сутність людини. Їхній взаємозв'язок практично не наголошувався (крім праць О. Воєводина, Н. Хамітова, В. Личковаха та ін.). Проте присутність людини в світі, будь-які прояви її світовідношення, соціальні процеси естетично обумовлені і пронизують усі сфери буття: від практично-утилітарних до ціннісно-духовних, теоретичних рефлексій.

Панестетизм соціального простору є константною рисою сучасної культури, а відтак виступає смислосначим фактором у людському житті. Відповідно, філософська антропологія, яка претендує на цілісність у

розумінні природи людини та її духовних вимірів, не буде повною поза дослідженням естетичної складової людської екзистенції. В свою чергу, підміна естетичної ідеї суто теоретико-філософською виявляється дещо односторонньою для розуміння людської змістовності культури, мистецтва, світоглядної значущості саме естетичного впливу на людину. Теоретико-естетичне знання залишатиметься фрагментарним поза виявлення його зв'язку з духовно-практичною діяльністю людини, при ототожненні естетичного виключно з чуттєво-прекрасним (що є лише одним із атрибутів людської екзистенції), поза поглибленим осмисленням родового способу буття, буттєвої закоріненості індивіда, поза його світовідчуттям, світосприйняттям, його ціннісними орієнтаціями, тобто поза індивідуальним (іманентним) буттям в його людських онтологічних вимірах.

Відтак, інтеграція естетики зі сферою філософської антропології дозволить подолати певну розірваність гуманітаристики, розширити контекст досліджень духовно-чуттєвих явищ і соціальних процесів, сприятиме розумінню естетичного не тільки як універсальної метакатегорії, а як важливої сутнісної сфери буття людини, генези людської суб'єктивності в багатстві її сутнісних енергій. Естетико-антропологічний дискурс дозволить виявити світоглядно-ментальні архетипи сприйняття людиною світу, досягнути ціннісно-сміслову наповненість і культурні трансформації людських емоцій, зрозуміти їх роль у регулюванні суспільної життєдіяльності.

У новітніх вітчизняних дослідженнях активно дискутується та обґрунтовується доцільність створення на перетині естетики та філософської антропології нової галузі людинознавства – «естетичної антропології», завданням якої є звернення до розробки антропологічних засад духовно-чуттєвої культури, людиномірності художнього пізнання. «Естетична антропологія – це антропологія емоцій з точки зору культури, як особистісно-індивідуальних психічних станів, так й між(інтер)суб'єктивного соціального значення» [1].

Її предметом може виступити не тільки людина як *homo aestheticus*, але і «світ людини в мистецтві», людське світовідношення в його естетичних і культурно-історичних вимірах [2].

І справді, естетична думка на різних історичних етапах свого розвитку так чи так спрямовувалась на виявлення, розкриття сутнісних сил людини, вибудовувала картину світу на засадах людиномірності (антропності) мистецтва, де основними орієнтирами виступали «дух епохи», «чуття життя», «образ світу» [3]. Отже, можна стверджувати, що антропологічність

імпліцитно властива самій природі естетичного мислення, а естетичне розкриває духовний характер людської почуттєвості, її художню феноменологію у мистецтві.

Розробка естетичної антропології дозволить провести деконструкцію естетичної проблематики не тільки в межах виключно емоційно-чуттєвої культури, а й актуалізувати дослідження культурних, зокрема мистецьких явищ в антропологічному просторі історії духовності. У площині історії української естетики в цьому аспекті є можливим дослідження особливостей світоглядно-антропологічних засад становлення вітчизняної естетичної думки (з часів Київської Русі до епохи українського Бароко).

Так, в добу Київської Русі в контексті так званого двовір'я закладалися основи антропологізму світоглядно-філософського мислення, де відбувалося засвоєння і творча трансформація елементів візантійської, а через неї еліністичної естетики. Причому давньоруська естетична думка розвивалася переважно в руслі не теоретичного пізнання, а духовно-практичного, емоційно-чуттєвого освоєння дійсності, що сягає своїми витокami міфологічних традицій, в синтезі з античною і візантійською споглядальністю.

Так, символічний антропоцентризм елінів розглядав макросвіт, природу під сигнатурою людських якостей, що згодом поєдналося з українською традицією естетичного розуміння природи як дзеркала людської душі.

Вбачаючи призначення мистецтва, «досконалих зображень» у релігійному піднесенні людського духу, візантійська естетика зосереджує теоретичну увагу на антропологічних аспектах сприйняття та переживання досконалих художніх зображень, причому естетичне й етичне найчастіше розуміються нерозривною цілісністю, способом, в який прекрасне лише й може виявити себе через еманацию Абсолюту в єдності Істини – Добра – Краси.

Аналогічне тлумачення знаходимо і в естетико-антропологічних аспектах «Ізборника Святослава 1073р.», в якому значна увага приділена проблемі співвідношення світлого - темного, доброго - злого в бутті людини. Звичайно, антропоцентризм у формі христоцентризму вимагав, щоб проблема людини вирішувалася в «Ізборнику» на основі Біблії та з урахуванням знань в галузі антропології, вже досягнутого Отцями церкви на той період. Це істотно розширювало започаткований міфологією «парцитипований» погляд на людину і переосмислював його у контексті християнської антрополого-естетичної проблематики. «Людина, - пишеться в

Ізборнику, - єсть животне, яке словесне, смертне, уміюче художества приймать» [5; Ар.226]. Наголошуючи на тому, що людина здатна до художества», «Ізборник» пророче поставив питання сучасної антропологічної естетики. З іншого боку, ідея «художества» як сутнісної риси людини підводила до утвердження гармонійного, співмірного ставлення до світу, підводила її на рівень синергії з Богом, як світовим Творцем і Художником.

В подальшому, філософсько-антропологічні засади світорозуміння, які сформувалися в Київській Русі, стали своєрідною базовою матрицею для розвитку естетичної думки у культурі українського Бароко, що завершило її донаукове становлення у світоглядно-ментальних, духовно-релігійних і художньо-рефлексивних формах.

Сьогодні постала нагальна необхідність теоретичної реконструкції історико-естетичного процесу в Україні, зокрема в аспекті єдності естетики і філософської антропології як сутнісної риси українського гуманітарного дискурсу.

1. Воеводин А. П. *Эстетическая антропология* / А. П. Воеводин – Луганск : РИО ЛГУВД им. Дидоренко Є. А. - 2010. - 368с.
2. Личковах В. А. *Світ людини в мистецтві : світоглядно-антропологічні засади теорії естетичного виховання* / Володимир Анатолійович Личковах. – Чернігів, 2004.
3. Личковах В. А. *Людське світовідношення як предмет естетичного аналізу: автореф. дис....д-ра філос. наук : 09.00.08* / Володимир Анатолійович Личковах - К., 1996. - 36 с.
4. Хамітов Н. В. *Самотність у людському бутті. Досвід метаантропології* / Н. В. Хамітов – К., 2000.
5. *Ізборник Святослава 1073 г.* - М., 1983.

Ярослава Яковлева
Львівський Національний університет
імені Івана Франка, м. Львів

ЧОРНОБИЛЬСЬКИЙ ВАНДАЛІЗМ ЯК ПРОЯВ ПОСТРАДЯНСЬКОЇ МОРАЛЬНОСТІ

В контексті тенденцій швидкоплинності світової глобалізації та стрімкого інформаційного збагачення постмодерної історії, дедалі респектабельнішими в ХХІ столітті стають транснаціональні природні й техногенні катастрофи. Проте, в контексті України, навіть не зважаючи на факт того, що славнозвісний вибух 4-го енергоблоку Чорнобильської АЕС є